

USAID
FROM THE AMERICAN PEOPLE

ISET

International School of Economics at TSU
Policy Institute

რეფორმეტრი

RIA-ს ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის შეფასებითი ანგარიში

მარტი, 2023

**USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის საგრანტო აქტივობა:
რეფორმების პროგრესის მონიტორინგის სისტემა რეფორმეტრის მხარდაჭერა**

შენიშვნა: წინამდებარე ანგარიშის მომზადება შესაძლებელი გახდა ამერიკელი ხალხის მიერ, USAID-ის მეშვეობით გაწეული დახმარების შედეგად. ანგარიშის შინაარსი შესაძლოა არ წარმოადგენს USAID-ის ან ამერიკის შეერთებული შტატების მთავრობის შეხედულებებს

სარჩევი

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების (RIA) ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის შესახებ	3
რეფორმეტრის მეთოდოლოგია	3
რეფორმის განმახორციელებელი ინსტიტუტების პროგრესის შეფასება	4
დაინტერესებული მხარეების შეფასება	6
საჯარო-კერძო დიალოგი	7
რეფორმის მონიტორინგის ინდიკატორები	10
1. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა	10
1.1. წლის განმავლობაში შემუშავებული ანგარიშების რაოდენობა.....	10
1.2. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა ავტორების მიხედვით	11
1.3. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა სფეროების მიხედვით	12
2. იმ სახელმწიფო ინსტიტუტების რაოდენობა, რომლებმაც შეიმუშავეს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიში.....	13
3. საჯაროდ ხელმისაწვდომი RIA-ს ანგარიშების წილი.....	14
4. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში გადამზადებული საჯარო მოხელეთა რაოდენობა.....	15
5. ანგარიშის წარდგენის გარეშე მიღებული რეგულაციები, რომლებიც ექვემდებარებოდა სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას.....	16
დანართი 1. დაინტერესებული მხარეების გამოკითხვა	17

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების (RIA) ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის შესახებ

რეგულირების ზეგავლენის შეფასება არის მტკიცებულებებზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავების პროცესი, რომელიც ხელს უწყობს გონივრული რეგულირების პრინციპების დანერგვას და ეფექტიანი რეგულაციების შემუშავებას. რეგულირების ზეგავლენის შეფასება საკანონმდებლო პროცესის გამჭვირვალობის უზრუნველყოფის მექანიზმია. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაცია წარმოადგენს საქართველოს საერთაშორისო და ეროვნული პოლიტიკის დოკუმენტებით გათვალისწინებულ ვალდებულებას. ამრიგად, რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის მიზანია დანერგოს ეს მექანიზმი საქართველოში პოლიტიკის შემუშავების და განხორციელების პროცესში. ინსტიტუციონალიზაცია გულისხმობს პროცედურების, წესებისა და ლოგიკური ნაბიჯების განსაზღვრას, რომლის საფუძველზეც უნდა შემუშავდეს პოლიტიკის დოკუმენტები და რეგულაციები. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესი პოლიტიკის შესახებ გადაწყვეტილების მიმღები პირებისათვის, ქმნის მტკიცებულებებს პოტენციური პოლიტიკის გატარების ეფექტების ძლიერი და სუსტი მხარეების შესახებ, მათი მოსალოდნელი ზეგავლენის შეფასების გზით. მიღებული შედეგები შეჯამებული და წარმოდგენილია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშში. საქართველოში კანონპროექტების დიდი რაოდენობის, არსებული შეზღუდული შესაძლებლობებისა და რესურსების გათვალისწინებით, რეფორმის საწყისი ეტაპი გულისხმობს სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას მხოლოდ ისეთი კანონპროექტების შემთხვევაში, რომლებსაც სავარაუდოდ, მნიშვნელოვანი ზეგავლენა ექნება. რეფორმა აგრეთვე მოიცავს შესაძლებლობების გაძლიერების ღონისძიებებს – ძირითადად, ეს არის საჯარო მოხელეების გადამზადება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების განხორციელების საკითხებში, ანალიტიკური ინსტრუმენტების გამოყენების სახელმძღვანელოს შემუშავება და კამპანიების ორგანიზება საჯარო კონსულტაციებსა და რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესში კერძო სექტორისა და სამოქალაქო საზოგადოების ჩართულობის წახალისების მიზნით. საქართველოს კანონმდებლობაში უკვე არსებობს რეგულირების ზეგავლენის შეფასებასთან და მის მეთოდოლოგიასთან დაკავშირებული მოთხოვნები. მეთოდოლოგია მოიცავს გონივრული რეგულირების პრინციპებს და რეგულირების ზეგავლენის შეფასების შინაარსსა და პროცესთან დაკავშირებულ მოთხოვნებს. ხარისხის კონტროლის მექანიზმის სახით შემუშავდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების შინაარსთან დაკავშირებული მოთხოვნები, რომლითაც შეუძლიათ იხელმძღვანელონ როგორც რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შექმნის, ასევე მათი შემოწმების პროცესში ჩართულ პირებს, მათ შორის მთავრობის საპარლამენტო მდივანს და სხვა დაინტერესებულ მხარეებს.

რეფორმების მეთოდოლოგია

რეფორმების პროექტის ფარგლებში, რეფორმის შეფასება ხდება სამი ძირითადი ინსტრუმენტის გამოყენებით:

1. **მთავრობის საქმიანობის კვლევის** შედეგად ფასდება მთავრობის მიერ რეფორმების განხორციელების პროგრესი შემდეგი ოთხი ასპექტის გათვალისწინებით: საკანონმდებლო ჩარჩო; ინფრასტრუქტურა და ბიუჯეტი; ინსტიტუციური მოწყობა; და შესაძლებლობების გაძლიერება. გამოკითხვის შედეგად ხდება იმის შეფასება, თუ რამდენად შორს არის მთავრობა რეფორმის მიზნების მიღწევისგან. შეფასება ხდება პროცენტული ქულების მინიჭებით 0%-დან (არანაირი ნაბიჯი არ გადადგმულა) 100%-მდე (ყველა სასურველი სისტემა სრულად არის დანერგილი, ხორციელდება მონიტორინგი და ხდება შეფასება).
2. **დაინტერესებულ მხარეთა გამოკითხვის** შედეგად ფასდება რეფორმის პროგრესი შემდეგი ოთხი ასპექტის გათვალისწინებით: რეფორმის შინაარსი და რელევანტურობა; მიმდინარე ეფექტი; რეფორმის პროგრესი; და მოსალოდნელი შედეგები. თითოეული ასპექტის შესაფასებლად, დაინტერესებულ მხარეთა ჯგუფის წევრებმა დააწესეს ქულებზე დაფუძნებული შეფასების სისტემა (1-დან (ცუდი შედეგი) 10 (კარგი შედეგი) ქულამდე) (კითხვარის შესახებ დამატებითი ინფორმაციისთვის იხილეთ დანართი I).
3. **რეფორმის სპეციფიკური, ობიექტური ინდიკატორები**, რომლებიც გამოიყენება რეფორმის ეფექტიანობის შესაფასებლად და შექმნილია რეფორმის პროგრესის მონიტორინგისთვის.

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის შეფასებისას გამოყენებულია ყველა ზემოაღნიშნული შეფასების ინსტრუმენტი, მთავრობის საქმიანობის კვლევის კომპონენტში მცირედი ცვლილებებით. იმის გათვალისწინებით, რომ აღნიშნული ღონისძიება წარმოადგენდა რეფორმის პროგრესის შეფასების პირველ მცდელობას, შეფასების მიზნით ქულების მინიჭების ნაცვლად, მოხდა მთავრობის მიერ განხორციელებული პროგრესის თვისობრივი შეფასება. პასუხისმგებელი სამთავრობო ინსტიტუტების პროგრესი რეფორმის განხორციელებაში შეფასდა იმ ეტაპების გათვალისწინებით, რომლებიც დადგენილი იყო რეფორმის განხორციელების დღის წესრიგით, სამაგიდე კვლევისა და რეფორმის ძირითადი დაინტერესებულ მხარეებთან კონსულტაციების საფუძველზე (მათ შორის, საქართველოს მთავრობა და USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამა).

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის პირველი შეფასება ჩატარდა 2023 წლის 1 მარტს. მთლიანობაში, პროექტი რეფორმეტრის ფარგლებში დაგეგმილია სამი შეხვედრის ჩატარება საჯარო-კერძო დიალოგის ფორმატით (PPD), რომელიც მიეძღვნება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების რეფორმის შეფასებას ექვსთვიან ინტერვალებში. ამრიგად, რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმა კიდევ ერთხელ შეფასდება 2023 წლის სექტემბერში.

რეფორმის განმახორციელებელი ინსტიტუტების პროგრესის შეფასება

საქართველოში რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმას რამდენიმე ინსტიტუტი ახორციელებს. პროცესის აქტიური მონაწილეა საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. ეკონომიკური პოლიტიკისა და რეგულირების ზეგავლენის შეფასების დეპარტამენტი, რომელიც რეგულირების ზეგავლენის შეფასებასთან დაკავშირებულ საკითხებშია სპეციალიზირებული და სხვადასხვა სახელმწიფო ინსტიტუტს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მომზადებაში ეხმარება, 2007

წელს შეიქმნა. გარდა ამისა, 2020 წელს მთავრობის მიერ დამტკიცებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ახალი მეთოდოლოგიის მიხედვით, საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის საპარლამენტო მდივანს დაეკისრა სამთავრობო ორგანოების მიერ მომზადებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების ხარისხის უზრუნველყოფის ვალდებულება. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის დეცენტრალიზებული ხასიათის გათვალისწინებით, პოლიტიკის შემუშავებაში ჩართულ ყველა სახელმწიფო ინსტიტუტს აქვს გარკვეული როლი რეფორმის განხორციელების პროცესში – რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის ძირითადი არსი მდგომარეობს იმაში, რომ აღნიშნული მექანიზმი უნდა იყოს პოლიტიკის შემუშავების ყოველდღიური რუტინის შემადგენელი ნაწილი ყველა დონეზე, მათ შორის სამინისტროებში, სააგენტოებში თუ საპარლამენტო კომიტეტებში.

ცხრილი 1 ასახავს რეფორმასთან დაკავშირებული ძირითადი აქტივობების და მათი მიმდინარე სტატუსის დეტალურ მიმოხილვას 2023 წლის მარტის მდგომარეობით.

ცხრილი 1: რეფორმასთან დაკავშირებული ძირითადი აქტივობები და მათი მიმდინარე სტატუსი.

განხორციელებული

დაგეგმილი

სამართლებრივი ჩარჩო	<ul style="list-style-type: none"> სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მოთხოვნა დაწესდა მთავრობის საკანონმდებლო ინიციატივებზე 20 კანონთან მიმართებით; დამტკიცდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგია. 	<ul style="list-style-type: none"> რეგულირების ზეგავლენის შეფასების SME ტესტის დამტკიცება.
ინსტიტუციური მოწყობა	<ul style="list-style-type: none"> ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროში შეიქმნა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების დეპარტამენტი; საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის საპარლამენტო მდივანს დაეკისრა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ხარისხის შემოწმების ვალდებულება; შეიქმნა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მხარდაჭერის პლატფორმა. 	<ul style="list-style-type: none"> რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშის ხარისხის უზრუნველყოფის მეთოდოლოგიის შემუშავება.
ინფრასტრუქტურა და ბიუჯეტი	<ul style="list-style-type: none"> რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშები გამოქვეყნებულია ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროსა და პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის ვებგვერდებზე. 	<ul style="list-style-type: none"> რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პორტალის და ბიბლიოთეკის შექმნა.
შესაძლებლობების განვითარება	<ul style="list-style-type: none"> საპარლამენტო მდივნის აპარატის თანამშრომლებმა გაიარეს სასწავლო კურსი რეგულირების ზეგავლენის 	<ul style="list-style-type: none"> რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში საჯარო

	<p>შეფასების ხარისხის უზრუნველყოფის მიმართულებით;</p> <ul style="list-style-type: none"> • სხვადასხვა საჯარო მოხელეები გადამზადდნენ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში. 	<p>მოხელეების გადამზადების მორიგი ეტაპი.</p>
--	--	--

რეფორმის პროგრესის თვისობრივმა შეფასებამ აჩვენა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ საქართველოში რეგულირების ზეგავლენის შეფასება სრულად ინსტიტუციონალიზებული არ არის, ამ მიმართულებით გადამგზავნილია მნიშვნელოვანი ნაბიჯები: მთავრობის საკანონმდებლო ინიციატივებთან დაკავშირებით შემოღებულია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემუშავების და წარდგენის სავალდებულო მოთხოვნა, განსაზღვრულია კანონები, რომლებზეც ვრცელდება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების სავალდებულო მოთხოვნა და შემუშავებულია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგია. მეთოდოლოგიის მიხედვით, მთავრობის ადმინისტრაციის საპარლამენტო მდივანს დაევალება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების ხარისხის შემოწმება. USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის მხარდაჭერით შეიქმნა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პლატფორმა, რომელიც სამი დამოუკიდებელი ექსპერტისგან შედგება. ექსპერტები მზად არიან გაუწიონ დახმარება სახელმწიფო ინსტიტუტებს ანგარიშის მომზადების პროცესში. მრავალმა საჯარო მოხელემ სხვადასხვა სახელმწიფო ინსტიტუტიდან გაიარა სწავლება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში.

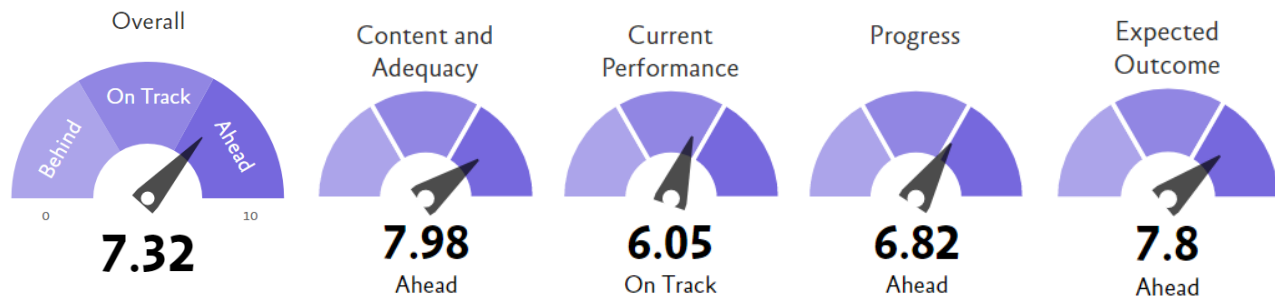
რაც შეეხება მიმდინარე და დაგეგმილ აქტივობებს, საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების 2021 – 2025 წლების სტრატეგიით განსაზღვრულია სამინისტროს მიერ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების SME ტესტის შემუშავება. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების ხარისხის უზრუნველყოფის მექანიზმის სახით დამოუკიდებელი პლატფორმის ჩამოყალიბების იდეა ჯერ კიდევ განხილვის პროცესშია. USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის მხარდაჭერით, მიმდინარეობს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების ხარისხის შემოწმების მეთოდოლოგიის შემუშავების პროცესი. საჯარო მოხელეთა შემდგომი გადამზადება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში ასევე გათვალისწინებულია საჯარო მმართველობის რეფორმის 2023 – 2026 წლების სტრატეგიით. ბოლოს, განიხილება ერთიანი პლატფორმის შექმნა - RIA Library, სადაც თავმოყრილი იქნება ყველა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიში. თუმცა, კონკრეტული გეგმა ჯერჯერობით ამის შესახებ არ არსებობს.

დაინტერესებული მხარეების შეფასება

რეგულირების ზეგავლენის ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის შესახებ პირველ PPD ღონისძიებას ესწრებოდა რეფორმის ყველა ძირითადი დაინტერესებული მხარე, როგორცაა საქართველოს მთავრობის ადმინისტრაციის საპარლამენტო მდივანი, საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, საქართველოს ფინანსთა სამინისტროს, საქართველოს იუსტიციის სამინისტროს, საქართველოს პარლამენტის კომიტეტების, პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის, პარლამენტის კვლევითი ცენტრის წარმომადგენლები, საქართველოს ბიზნესომბუდსმენის აპარატი, დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის

სამსახური. ღონისძიებას ასევე ესწრებოდნენ წარმომადგენლები არასამთავრობო სექტორიდან: USAID-ის ადგილობრივი თვითმმართველობის პროგრამა, გაეროს განვითარების პროგრამა (UNDP), პოლიტიკისა და მართვის კონსალტინგ ჯგუფი (PMCG), PMCG Research, PMO Consulting, ინვესტორთა საბჭო, ამერიკის სავაჭრო პალატა საქართველოში, საქართველოს სავაჭრო პალატა. ღონისძიებას ასევე ესწრებოდნენ მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების ასოციაცია (SMEDA), ევროპის ბიზნეს ასოციაცია (EBA), საერთაშორისო კერძო საწარმოთა რეგიონული ოფისის ცენტრი (CIPE), ილიას სახელმწიფო უნივერსიტეტი და დარგის ექსპერტები.

მთლიანობაში, დაინტერესებულმა (რეფორმის განმახორციელებელი სახელმწიფო დაწესებულებების გარდა) მხარეებმა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმა 7.32 ქულით შეაფასეს, რაც ძალიან კარგი შედეგია. მნიშვნელოვანია აღინიშნოს, რომ დადებითად შეფასდა შეფასების თითოეული კრიტერიუმი.

საპარო-კერძო დიალოგი

PPD-ის მონაწილეებმა გამოთქვეს თავიანთი მოსაზრებები რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმის მნიშვნელობის შესახებ და წარმოადგინეს რეფორმის უკეთ განხორციელების შესაძლო გზები. ღონისძიების მონაწილეებმა ხაზგასმით აღნიშნეს აშკარა პროგრესი, რომელიც განპირობებულია იმით, რომ დონორთა მხარდაჭერით, ხდება მეტი ანგარიშის მომზადება და აღნიშნული ანგარიშების ხარისხი წლების განმავლობაში საგრძნობლად გაუმჯობესდა. მიუხედავად ამისა, კვლავ პრობლემად რჩება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების, როგორც რეგულარული პრაქტიკის დამკვიდრება და მომზადებული დოკუმენტების დაბალი ხარისხი, რაც სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მოთხოვნის დაწესებით ვერ გადაიჭრება.

ქვემოთ მოცემულია PPD ღონისძიებაზე გამოთქმული მოსაზრებები:

- დარგობრივი ეკონომიკისა და ეკონომიკური პოლიტიკის კომიტეტის თავმჯდომარემ დავით სონღულაშვილმა, გახსნით სიტყვაში, უპირველეს ყოვლისა, ხაზი გაუსვა რეგულირების ზეგავლენის ინსტიტუციონალიზაციის მნიშვნელობას საკანონმდებლო პროცესში. აგრეთვე, მან ხაზი გაუსვა პარლამენტის კომიტეტების როლს რეფორმის განხორციელების პროცესში. მთავრობის ადმინისტრაციის საპარლამენტო მდივანმა, ვახტანგ ბაჩიაშვილმა, ხაზი გაუსვა საპარლამენტო მდივნის ოფისის, როგორც რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ხარისხის მაკონტროლებელი ორგანოს როლს. მეთოდოლოგიის თანახმად, ეს ფუნქცია საპარლამენტო მდივნის აპარატს აკისრია. მან

ასევე აღნიშნა, რომ ოფისი ყურადღებას ამახვილებს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მეთოდოლოგიის მოთხოვნებთან ფორმალურ შესაბამისობაზე. მისი თქმით, რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ხარისხის კონტროლის მეთოდოლოგიის შემუშავება გააუმჯობესებს მათ საქმიანობას ამ მიმართულებით. საქართველოს პარლამენტის ადამიანის უფლებათა დაცვის კომიტეტის თავმჯდომარემ, მიხეილ სარჯველაძემ განაცხადა, რომ მნიშვნელოვანია არამართო ვალდებულების დაწესება სახელმწიფო ინსტიტუტებისთვის, რომ ჩაერთონ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესებში, არამედ მათი წახალისების მექანიზმების შემუშავება. რეფორმეტრის სამეთვალყურეო საბჭოს წევრმა, ალექსი ალექსიშვილმა აღნიშნა, რომ სამთავრობო უწყებების მიერ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მომზადების ვალდებულებამ შესაძლოა აიძულოს ისინი მოამზადონ დაბალი ხარისხის ანგარიშები, მხოლოდ ველის მონიშვნის პრინციპით. მან დასძინა, რომ სწორედ ამიტომ, არ არის საკმარისი მხოლოდ ფორმალური ვალდებულების დაწესება და აგრეთვე მნიშვნელოვანია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების კულტურისა და თანამონაწილეობის შეგრძნების განვითარება გადაწყვეტილების მიმღებ პირებს შორის, რომლებიც უნდა განიხილავდნენ რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას როგორც სასარგებლო ინსტრუმენტს მათი პოლიტიკის არჩევანის კრიტიკულად შეფასებისა და პოლიტიკის შემუშავებისას მისი ეფექტურად გამოყენებისათვის. მან აღნიშნა, რომ სასიცოცხლოდ მნიშვნელოვანია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაცია კანონქვემდებარე ნორმატიული აქტებისთვის ასევე პოლიტიკის დოკუმენტებისთვის.

- დამსწრეებმა გამოთქვეს თავიანთი წუხილი იმის შესახებ, რომ საჯარო მოხელეების დიდ ნაწილს არ გააჩნია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ხარისხიანი ანგარიშების დამოუკიდებლად, გარე აქტორების ყოველგვარი მხარდაჭერის გარეშე მომზადების კომპეტენცია. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს, ეკონომიკური პოლიტიკისა და რეგულირების შემოქმედების შეფასების დეპარტამენტის უფროსმა თეა ლოლაძემ დაადასტურა, რომ მიუხედავად იმისა, რომ სამინისტრო ეხმარება სხვა სახელმწიფო უწყებებს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მომზადებაში, სათანადო კომპეტენციის მქონე ადამიანების ნაკლებობა აშკარა გამოწვევას წარმოადგენს. მან აღნიშნა, რომ რამდენადაც საქართველოს მცირე და საშუალო მეწარმეობის განვითარების სტრატეგია – 2021-2025 წლებისთვის ითვალისწინებს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების SME ტესტის შემუშავებას, განიხილება სასწავლო კურსების სერიაც ამ მიმართულებით. მაია გუნცაძემ, USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის მრჩეველმა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების/მონიტორინგის საკითხებში აღნიშნა, რომ პროგრამის ფარგლებში გადამზადდნენ საჯარო მოხელეები თოთხმეტზე მეტი სახელმწიფო დაწესებულებიდან. მან ხაზი გაუსვა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მხარდაჭერის პლატფორმის სარგებლიანობას, რომელიც შედგება სამი დამოუკიდებელი ექსპერტისგან, რომლებიც მზად არიან დაეხმარონ სახელმწიფო უწყებებს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემუშავებაში. მან დაადასტურა, რომ გარემოს ეროვნულმა სააგენტომ და

დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურმა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშის მომზადებისას პლატფორმა უკვე გამოიყენეს. აღნიშნული მოგვიანებით დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახურის უფროსის მოადგილემ, ეკა წერეთელმაც დაადასტურა. პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისის წარმომადგენელმა შორენა კახიძემ ასევე გამოთქვა შეშფოთება გადამზადებული ადამიანური რესურსის გადინების თაობაზე, რაც ხელს უშლის რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების დამოუკიდებლად შემუშავების კომპეტენციის მქონე საჯარო სამსახურის შექმნას. მან ხაზი გაუსვა პარლამენტის, როგორც მთავრობის მიერ შემუშავებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების ხარისხის მაკონტროლებელი ორგანოს და როგორც საკუთარი ინიციატივით ანგარიშების წარმდგენის ზოგად როლს. მისი თქმით, მიუხედავად იმისა, რომ ეს როლი ქართულ რეალობაში დანერგილი ჯერ კიდევ არ არის, ამგვარი ინსტიტუტის შექმნა მაინც საჭიროა. ამიტომ, მან წარმოადგინა ონლაინ სასწავლო კურსის და მეთოდოლოგიური სახელმძღვანელოს შექმნის ინიციატივა, განსაკუთრებით რაოდენობრივი ანალიზისთვის. USAID-ის ადგილობრივი თვითმმართველობის პროგრამის წარმომადგენელმა, მარიკა გორგაძემ აღნიშნა, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის პროცესის შეფერხების მთავარი ფაქტორია სახელმწიფო ინსტიტუტების მხრიდან რეგულირების ზეგავლენის შეფასების კონტროლის პროცესში ჩართვის სურვილის ნაკლებობა. მან ასევე აღნიშნა, რომ ეს კიდევ უფრო დიდ პრობლემას წარმოადგენს მუნიციპალიტეტების დონეზე, რაც ხშირად ყურადღების მიღმა რჩება რეფორმის განხილვისას. ამ თემაზე კომენტარი ალექსი ალექსიშვილმაც გააკეთა და ხაზი გაუსვა იმას, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასებასთან დაკავშირებული მომსახურების 'აუთსორსინგი' სტანდარტული საერთაშორისო პრაქტიკაა. მისი თქმით, უფრო მნიშვნელოვანია იმის უზრუნველყოფა, რომ პოლიტიკის შემქმნელებს გააზრებული ჰქონდეთ თავიანთი გადაწყვეტილებები, დაუსახონ კარგად განსაზღვრული ამოცანები რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ექსპერტებს და გულწრფელად დაინტერესდნენ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანალიზის შედეგებით.

- ყოველივე ზემოაღნიშნულმა გამოიწვია დისკუსია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ექსპერტებთან დაკავშირებით. მარიამ წულუკიძემ, ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის უფროსმა მკვლევარმა, განიხილა ISET-ის კვლევითი ინსტიტუტის ანალიტიკური მიმოხილვა ექსპერტთა სერტიფიცირების მოდელებისა და საქართველოსთვის შესაბამისი ვარიანტების შესახებ. დამსწრეებმა ხაზი გაუსვეს კვალიფიციური ექსპერტების არსებობის მნიშვნელობას, მაგრამ უპირატესობა მიანიჭეს სერტიფიცირების, როგორც რბილი ინსტრუმენტის შემოღებას და არა ხისტ, გამორიცხვის პრინციპზე დაფუძნებულ მექანიზმებს. USAID-ის ეკონომიკური მმართველობის პროგრამის ხელმძღვანელის მოადგილემ, ნინო ჩოხელმა აღნიშნა, რომ სერტიფიცირება შეიძლება განიხილებოდეს როგორც ჰორიზონტალური თვითრეგულირების მექანიზმი და არა სახელმწიფოს მიერ ვერტიკალურად დაწესებული მოდელი. ამასთან დაკავშირებით გამოთქვა მოსაზრება PMCG-ის საჯარო პოლიტიკის

მიმართულების ხელმძღვანელმა დავით ლეჟავამ და დასძინა, რომ ხარისხს, უპირველეს ყოვლისა, მოტივაცია განსაზღვრავს და მთელი ძალისხმევა სწორედ აღნიშნულისკენ უნდა იყოს მიმართული. მან ასევე ურჩია რეფორმეტრის გუნდს, დააკვირდნენ RIA-ს ანგარიშების მომზადების პროცესთან დაკავშირებულ ინდიკატორებს - საჯარო კონსულტაციების შედეგებს და აგრეთვე იმას, განიხილება თუ არა რეგულირების ზეგავლენის შედეგები და აისახება თუ არა ნორმატიულ აქტებში განხორციელებულ ცვლილებებში.

- დიალოგის დასკვნით ნაწილში ექს-პოსტ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მომზადების მნიშვნელობაზე ისაუბრა PMO-ს უმცროსმა პარტნიორმა, მარიამ ჩაჩუამ. იუსტიციის სამინისტროს კანონშემოქმედებითი დეპარტამენტის ხელმძღვანელმა ირინა წაქაძე გამოვიდა ექს-პოსტ რეგულირების შემოქმედების შეფასების ცალკე მეთოდოლოგიის შექმნის წინადადებით.
- დამსწრეებმა ასევე ხაზი გაუსვეს რეგულირების შემოქმედების შეფასების პროცესების გამჭვირვალობის მნიშვნელობასა და სარგებელს. მათმა უმრავლესობამ მოიწონა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების გაერთიანებული ელექტრონული ბიბლიოთეკის შექმნის იდეა ხელმისაწვდომობის გაუმჯობესების მიზნით. და ბოლოს, რეფორმის შეფასების მნიშვნელოვან ასპექტად დასახელდა მეთოდოლოგიით დაწესებული სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესის შესრულების მონიტორინგი.

რეფორმის მონიტორინგის ინდიკატორები

პროექტი რეფორმეტრის ფარგლებში, რეფორმასთან დაკავშირებული ობიექტური ინდიკატორების მონიტორინგი რეფორმის პროგრესის შეფასების ერთ-ერთი ძირითადი კომპონენტია. ინდიკატორების ერთობლიობა შერჩეულია ისე, რომ შესაძლებელი იყოს რეფორმის პროგრესის შეფასება. შერჩეული ინდიკატორები ეფუძნება რეფორმეტრის გუნდის მიერ შეგროვებულ და დამუშავებულ მონაცემებს, რომლებიც საშუალებას იძლევა შეფასდეს ინსტიტუციონალიზაციის დონე პოლიტიკის შემუშავების პროცესში რეგულირების ზეგავლენის შეფასების გამოყენების სიხშირეზე დაყრდნობით, აგრეთვე სახელმწიფო ინსტიტუტების შესაძლებლობები და მზაობა, დანერგონ რეგულირების ზეგავლენის შეფასება თავიანთ საქმიანობაში.

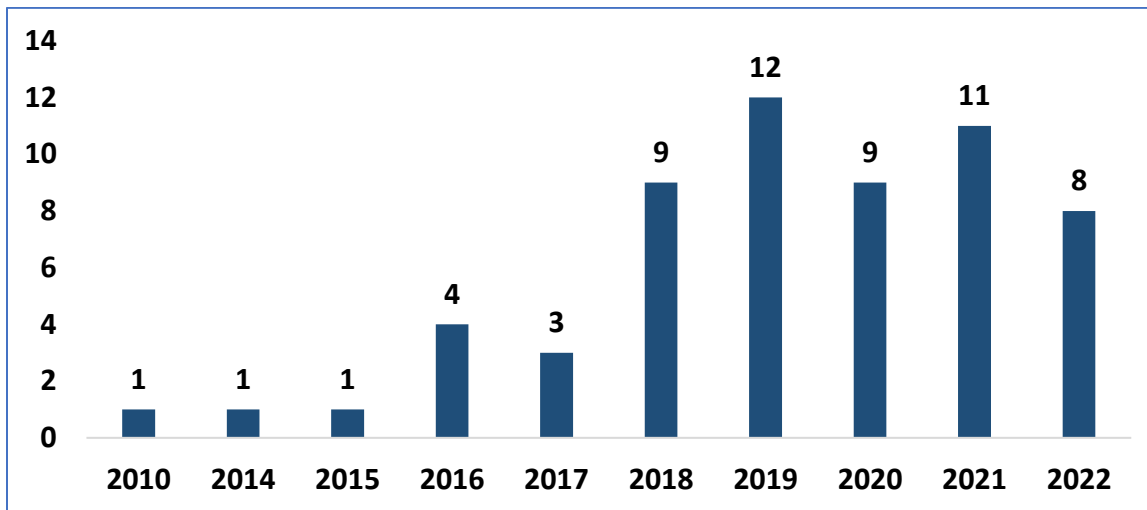
1. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა

1.1. წლის განმავლობაში შემუშავებული ანგარიშების რაოდენობა

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა მნიშვნელოვანი ინდიკატორია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის დინამიკის შესაფასებლად. გრაფიკი 1 გვიჩვენებს, რომ შემუშავებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა დროთა განმავლობაში იზრდება. აღნიშნული მიუთითებს პოლიტიკის შემუშავების პროცესში რეგულირების ზეგავლენის შეფასების გამოყენების გაზრდილ შესაძლებლობებსა და მზაობაზე. მიუხედავად ამისა, უნდა აღინიშნოს, რომ 2020 წელს კონკრეტული საკანონმდებლო

ცვლილებებისთვის სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემოღების მიუხედავად, ანგარიშების რაოდენობა მეტ-ნაკლებად უცვლელია ბოლო რამდენიმე წლის განმავლობაში და არ შეინიშნება დრამატული ზრდის ტენდენცია. ეს შესაძლოა ნაწილობრივ გამოწვეული იყოს კოვიდ 19-ის პანდემიის გამო დაწესებული შეზღუდვებით.

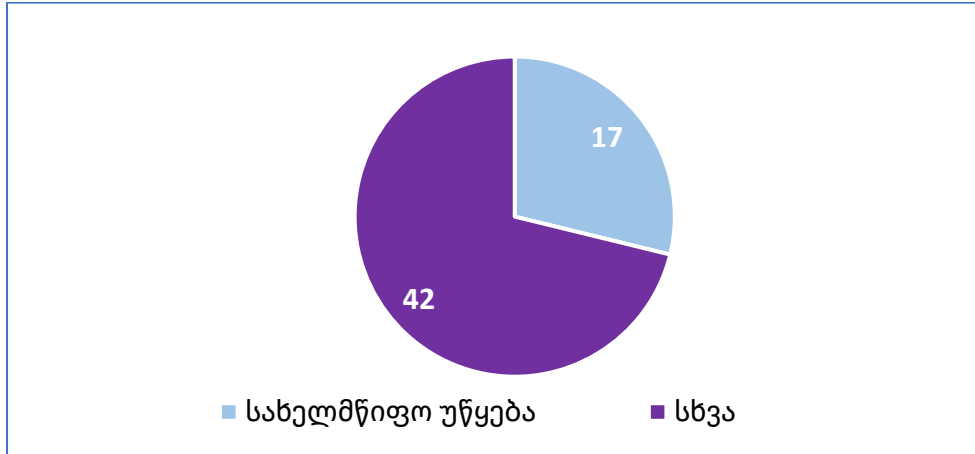
გრაფიკი 1. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა (2010-2022)

1.2. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა ავტორების მიხედვით

იმის გათვალისწინებით, რომ დონორი ორგანიზაციები მხარს უჭერდნენ და თავიდანვე იყვნენ ჩართულნი რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის პროცესში, რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების დიდი რაოდენობა შეიქმნა დონორთა მიერ დაფინანსებული პროექტების ფარგლებში და განხორციელდა კერძო ინსტიტუტების მიერ. აქედან გამომდინარე, საინტერესოა მომზადებული ანგარიშების დაჯგუფება იმის მიხედვით, წარმოადგენდნენ ისინი სახელმწიფო თუ კერძო/საჯარო ინიციატივის შედეგს. გრაფიკი 2 გვიჩვენებს, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების უმეტესობა მომზადებულია კერძო ინიციატივების საფუძველზე, რაც მიუთითებს ინსტიტუციონალიზაციის დაბალ მაჩვენებელზე. აღსანიშნავია, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების მომზადების აუტოსორსინგი სახელმწიფო ინსტიტუტების მიერ, რაც სტანდარტული პრაქტიკაა სახელმწიფოს მიერ მომზადებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემთხვევაშიც კი, არ არის მიჩნეული კერძო ინიციატივად.

გრაფიკი 2. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა განმახორციელებელი უწყების მიხედვით

1.3. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა სფეროების მიხედვით

რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების გადანაწილება სფეროების მიხედვით ასახავს, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების უმეტესობის მომზადდა ენერგეტიკის სექტორში შემუშავებული პოლიტიკისთვის. ცხრილ 2-ში შეჯამებული ეს მაჩვენებელი გამოყოფს სფეროებს, რომელშიც არის მტკიცებულებებზე დაფუძნებული პოლიტიკის შემუშავების შედეგებით უკეთესი კულტურა.

ცხრილი 2 რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშები სფეროების მიხედვით

სფერო	მომზადებული რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების რაოდენობა
ენერგოსექტორი	12
შრომის ბაზარი	9
სოფლის მეურნეობა	6
გარემოს დაცვა	4
საგადასახადო პოლიტიკა	4
სოციალური პოლიტიკა	4
კერძო სექტორის განვითარება	4
ჯანდაცვის პოლიტიკა	3
ადამიანის უფლებების დაცვა	3
კაპიტალის ბაზარი	2

სივრცითი დაგეგმარება	2
ტურიზმი	2
სახელმწიფო შესყიდვები	1
კომუნიკაციები	1
ტრანსპორტი	1
სპორტი	1
მომხმარებელთა დაცვა	1

2. იმ სახელმწიფო ინსტიტუტების რაოდენობა, რომლებმაც შეიმუშავეს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიში

უკვე აღინიშნა, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის რეფორმა დეცენტრალიზებული ხასიათისაა. არ არსებობს ერთი განმახორციელებელი ორგანო, რომელიც პასუხისმგებელია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების თითოეული ანგარიშის შემუშავებაზე. ინსტიტუციონალიზაციის მიზანია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების კულტურის დანერგვა ყველა სახელმწიფო ერთეულში, რომელიც ჩართულია პოლიტიკის შემუშავებაში აღმასრულებელი ან საკანონმდებლო ხელისუფლების შიგნით. აქედან გამომდინარე, გონივრულია არა მხოლოდ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების საერთო რაოდენობის ანალიზი, არამედ იმისაც, თუ რომელი ინსტიტუტების მიერაა შემუშავებული ამგვარი ანგარიშები. ცხრილი 3 ასახავს იმ სახელმწიფო ერთეულებს, რომლებიც ჩართულნი არიან რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემუშავების პროცესში. სია ჯერ კიდევ მოკლეა, რაც სხვადასხვა სახელმწიფო ინსტიტუტს შორის ინსტიტუციონალიზაციის დაბალ მაჩვენებელზე მიუთითებს. გარდა ამისა, გასაკვირი არ არის, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას უმეტესად აღმასრულებელი და მარეგულირებელი ორგანოები ატარებენ. ეს ტენდენცია მომავალშიც გაგრძელდება იმის გათვალისწინებით, რომ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების შემუშავების ვალდებულება ვრცელდება მხოლოდ მთავრობის საკანონმდებლო ინიციატივებზე, პარლამენტის ინიციატივებზე კი - არა.

ცხრილი 3. სამთავრობო ერთეულები, რომლებმაც შეიმუშავეს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშები

პარლამენტი (6 რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიში)	გარემოს დაცვისა და ბუნებრივი რესურსების კომიტეტი
	ჯანდაცვისა და სოციალურ საკითხთა კომიტეტი
	სპორტისა და ახალგაზრდულ საქმეთა კომიტეტი
	ადამიანის უფლებათა დაცვისა და სამოქალაქო ინტეგრაციის კომიტეტი
	განათლებისა და მეცნიერების სამინისტრო
	პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისი

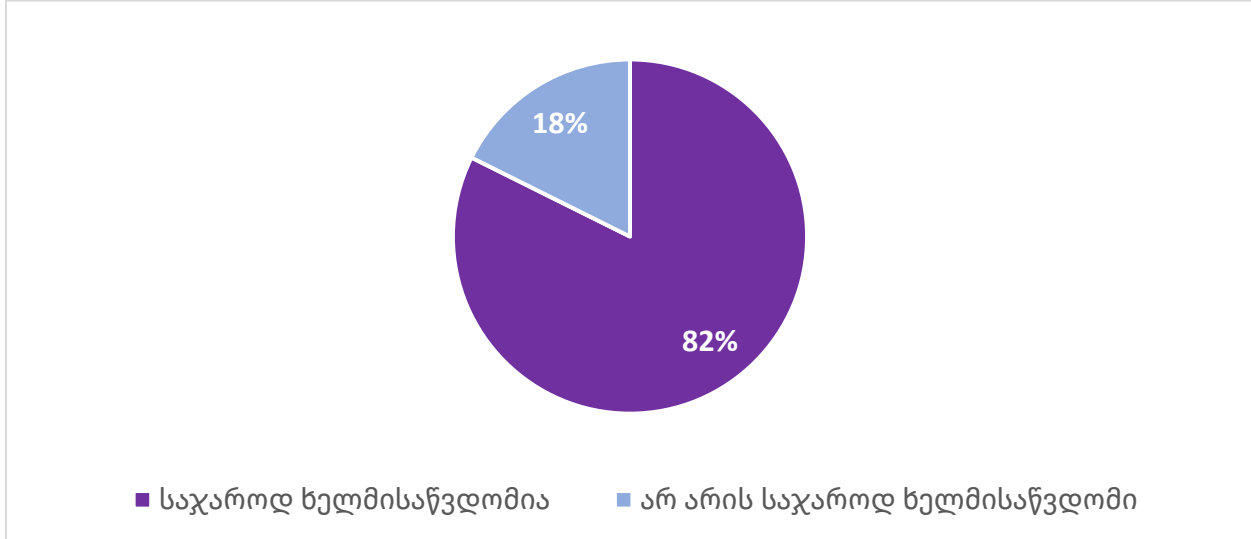

	პარლამენტის კვლევითი ცენტრი
ადმასრულებელი ხელისუფლება (11 რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიში)	ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო
	სსიპ საქართველოს დაზღვევის სახელმწიფო ზედამხედველობის სამსახური
	სსიპ საპენსიო სააგენტო
	გარემოს დაცვისა და სოფლის მეურნეობის სამინისტრო
	იუსტიციის სამინისტრო

3. საჯაროდ ხელმისაწვდომი RIA-ს ანგარიშების წილი

გამჭვირვალობა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესის და ზოგადად, უკეთესი რეგულირებისთვის საჭირო ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ასპექტია. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების პროცესში ჩართული უნდა იყოს სხვადასხვა დაინტერესებული მხარე, უნდა შედგეს საჯარო კონსულტაციები; უნდა მოხდეს დაინტერესებული მხარეების პასუხების მხედველობაში მიღება და აიხსნას განსხვავებული შეხედულებების შეუთანხმებლობის მიზეზი. უფრო მეტიც, უნდა მოხდეს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების და კონსულტაციების შედეგების რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშებში ასახვა და გავრცელება; რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშები, მათ შორის შემოთავაზებული კანონმდებლობის შესაბამისი ანალიზი, ხელმისაწვდომი უნდა იყოს ნებისმიერი დაინტერესებული მხარისთვის. სწორედ ამიტომ არის საჯაროდ ხელმისაწვდომი რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების წილი, ერთ-ერთი მნიშვნელოვანი ინდიკატორი. გრაფიკი 3 გვიჩვენებს, რომ ანგარიშების უმრავლესობა საჯაროდ ხელმისაწვდომია. ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო ანგარიშების უმრავლესობას საკუთარ ვებგვერდზე აქვეყნებს. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშებს პარლამენტის საბიუჯეტო ოფისიც აქვეყნებს. მიუხედავად ამისა, რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების 18 პროცენტი ჯერ კიდევ არ არის საჯაროდ ხელმისაწვდომი.

გრაფიკი 3. საჯაროდ ხელმისაწვდომი რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშების წილი

4. რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში გადამზადებული საჯარო მოხელეთა რაოდენობა

კარგი საერთაშორისო პრაქტიკა მიუთითებს იმაზე, რომ შესაძლებლობების განვითარებას გადამწყვეტი როლი აქვს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების სათანადო განხორციელებაში. შესაძლებლობების განვითარების პროცესი უნდა მოიცავდეს რეგულირების ზეგავლენის შეფასების სახელმძღვანელოს/მითითებებს. მიუხედავად ამისა, იმისათვის რომ ეს პროცესი ეფექტიანი იყოს, აუცილებელია მისი სიღრმისეულად ახსნა, შესაფერისი მეთოდების გამოყენება და მაგალითების მოშველიება. საჯარო მოხელეებმა უნდა განახორციელონ რეგულირების ზეგავლენის შეფასება და გაიარონ სწავლება რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მითითებების/სახელმძღვანელოს საფუძველზე. იმ ადამიანების დიდი რაოდენობის გამო, რომლებმაც აღნიშნული სწავლება უნდა გაიარონ, აუცილებელია რეგულირების ზეგავლენის შეფასების სწავლების ინსტიტუციონალიზაცია და რეგულარულად ჩატარება. არ მომხდარა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში გადამზადებული საჯარო მოხელეთა რაოდენობის შესახებ კომპლექსური მონაცემების დამუშავება. სახელმწიფოს შეფასებით, დაახლოებით 100 საჯარო მოხელეზე მეტის გადამზადება მოხდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში. მიუხედავად ამისა, ამიერიდან რეგულაციური აღნიშნულ ინდიკატორს უფრო სიღრმისეულად შეისწავლის იმისათვის, რომ გამოიკვლიოს საჯარო სამსახურის შესაძლებლობები ადამიანური რესურსების ჭრილში. საქართველოს სახელმწიფო ადმინისტრაციის რეგორმის 2023-2026 წლების სტრატეგია და მისი 2023-2024 წლების სამოქმედო გეგმა ითვალისწინებს საჯარო მოხელეთა გადამზადებას რეგულირების ზეგავლენის შეფასების მეთოდოლოგიაში, როგორც აქტივობას პოლიტიკის დაგეგმვისა და კოორდინაციის მიმართულებით. ინდიკატორის მონიტორინგისას აგრეთვე გამოყენებული იქნება ამ აქტივობის განხორციელებასთან დაკავშირებული მონაცემები.

5. ანგარიშის წარდგენის გარეშე მიღებული რეგულაციები, რომლებიც ექვემდებარებოდა სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას

მიუხედავად იმისა, რომ 2020 წელს სავალდებულო გახდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასება გარკვეულ შემთხვევებში, მას შემდეგ არაერთი კანონპროექტი დამტკიცდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშის წარდგენის გარეშე, მიუხედავად იმისა, რომ ექვემდებარებოდა სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას. ზოგიერთ შემთხვევაში ეს აიხსნება გამონაკლისებით ან იმით, რომ ამგვარი კანონპროექტების ინიცირება მოხდა პარლამენტის წევრების მიერ, რომლებსაც კანონი არ ავალდებულებთ რეგულირების ზეგავლენის შეფასების განხორციელებას. თუმცა, ეს პრაქტიკა ხაზს უსვამს იმ ფაქტს, რომ ზოგიერთმა სუბიექტმა შესაძლოა ბოროტად გამოიყენოს სისტემა. სწორედ ამიტომ, მომავალი შეფასების რაუნდების დროს, რეფორმეტრი განახორციელებს საკანონმდებლო ცვლილების მონიტორინგს, სავალდებულო რეგულირების ზეგავლენის შეფასებას დაქვემდებარებული კანონების ფარგლებში, რომელთა მიღებაც მოხდა რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ანგარიშის შემუშავების და ამის მიზეზის სათანადო დასაბუთების გარეშე. ეს ინდიკატორი იძლევა მეთოდოლოგიის აღსრულებასა და რეგულირების ზეგავლენის შეფასების ინსტიტუციონალიზაციის მიზნების კეთილსინდისიერ განხორციელებაზე დაკვირვების საშუალებას.

დანართი 1. დაინტერესებული მხარეების გამოკითხვა

რეფორმის პროგრესი შემდეგი ოთხი ასპექტის გათვალისწინებით (1-დან (ცუდი შედეგი) 10 (კარგი შედეგი) ქულამდე):

შინაარსი და რელევანტურობა

- შეესაბამება თუ არა საქართველოს მთავრობის მიერ რეფორმასთან დაკავშირებული პოლიტიკის დასახული მიზნები ქართულ რეალობას?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

- მიმდინარეობს თუ არა პოლიტიკის შემუშავება და საკანონმდებლო შემუშავების პროცესი ინკლუზიურად, რაც უზრუნველყოფს დაინტერესებული მხარეების აქტიურ მონაწილეობას?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

პროგრესი

- მიმდინარეობს თუ არა მთავრობის მიერ ამჟამად განხორციელებული ეკონომიკური რეფორმის დღის წესრიგი ამ სფეროში ისე, როგორც დაგეგმილი იყო?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

- ეხმანება თუ არა რეფორმით გათვალისწინებული ზომები ზრდის შემაფერხებელ ფაქტორებს?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

მიმდინარე შედეგები

- როგორ შეაფასებდით საქართველოს ეკონომიკის მდგომარეობას რეფორმის სფეროში?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

მოსალოდნელი შედეგები

- მოხდება თუ არა რეფორმის განხორციელებით დასახული მიზნების მიღწევა?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----

- ითვალისწინებს თუ არა რეფორმა ეფექტურ ზომებს მიზნების მისაღწევად?

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
---	---	---	---	---	---	---	---	---	----